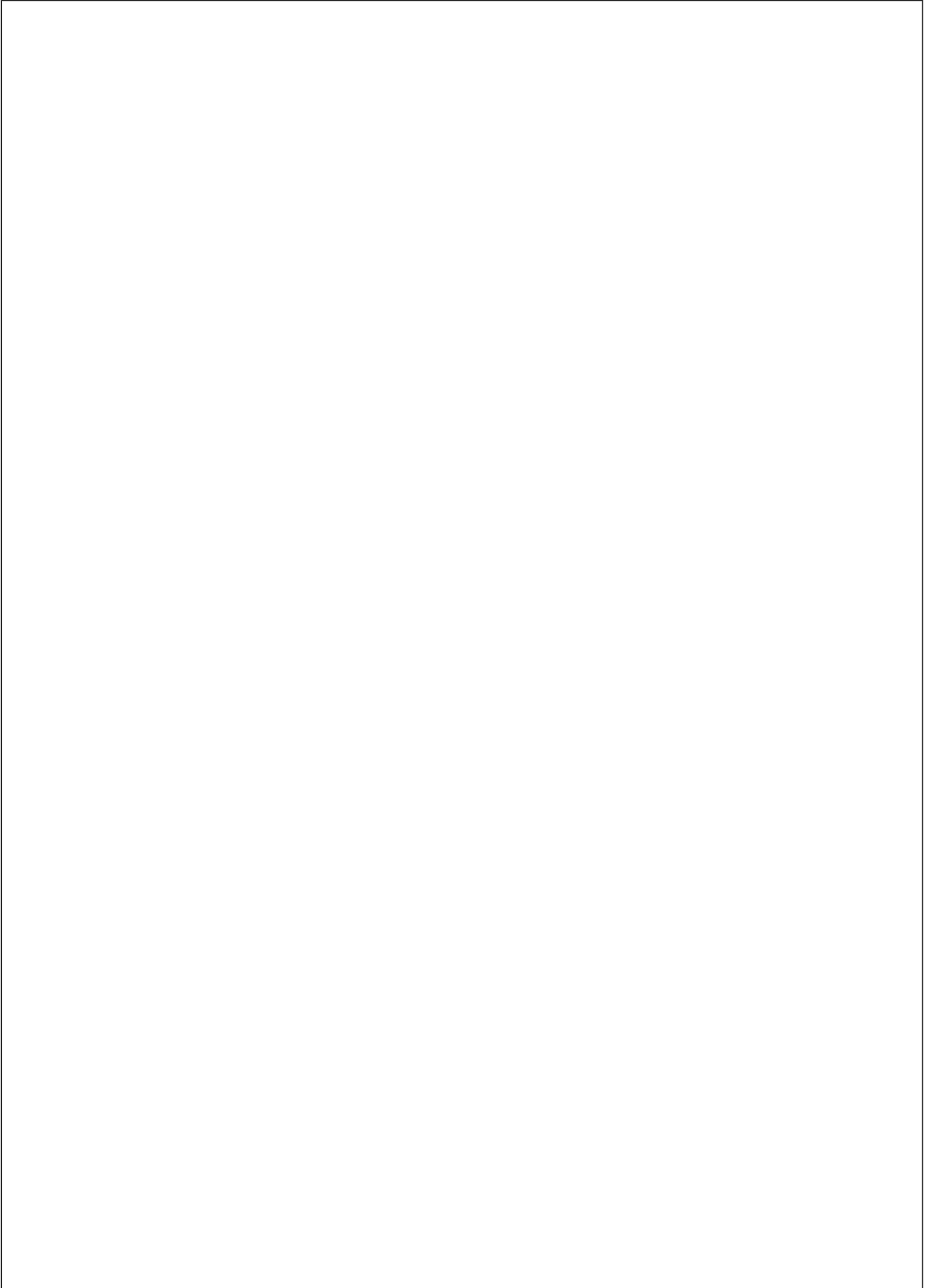

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/215898,IX-Ogolnopolska-Konferencja-Archiwistow-i-Historykow-Educare-necesse-est-Od-poli.html>
26.02.2026, 20:00

IX Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków „Educare necesse est... – Od polis do megalopolis. Miasto i jego mieszkańcy w dokumencie, historiografii i dydaktyce od starożytności do końca XX w.” – Warszawa, 23-24 września 2025

W dniach 23-24 września 2025 r. w Warszawie obradowała IX Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków z cyklu „Educare necesse est...”. Tematem tegorocznego spotkania były dzieje ośrodków miejskich: „Od polis do megalopolis. Miasto i jego mieszkańcy w dokumencie, historiografii i dydaktyce od starożytności do końca XX w.”.

23.09.2025

Konferencję otworzyła w imieniu Instytutu Pamięci Narodowej Marzena Kruk, dyrektor Archiwum IPN, która powitała jej uczestników wraz z przedstawicielami współorganizatorów: prof. dr. hab. Michałem Leśniewskim (prodziekanem Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego), Magdaleną Wiercińską (dyrektor Archiwum Państwowego w Warszawie) oraz Beatą Wąsowską-Narojczyk (kierownik Wydziału MSCDN w Warszawie). Uroczystą inaugurację wydarzenia poprowadził dr Rafał Kościański, p.o. rzecznika prasowego IPN.

Spotkanie uświetniło wyjątkowe wydarzenie – uroczystość wręczenia srebrnego medalu *Reipublicae Memoriae Meritum*, nadanego przez zastępcę prezesa IPN dr. hab. Karola Polejowskiego dr Teresie Stachurskiej-Maj, wieloletniej nauczycielce w dziedzinie historii, edukacji obywatelskiej i europejskiej, współtwórczyni i współorganizatorce konferencji *Educare necesse est...* z ramienia Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

Medal, przyznawany w uznaniu zasług w dziedzinie upowszechniania wiedzy o najnowszej historii Polski oraz przyczynianie się do rozwoju edukacji historycznej i budowania wspólnej pamięci narodowej, wręczył dr Marek Jedynak, p.o. dyrektora Biura Prezesa IPN.

W tegorocznej konferencji licznie uczestniczyli przedstawiciele uczelni wyższych, archiwów i muzeów, a także nauczyciele i badacze niezależni. Instytut Pamięci Narodowej reprezentowali referenci z Archiwum IPN oraz oddziałów Instytutu z Poznania, Białegostoku i Warszawy. Podczas dwóch dni obrad przedstawiono 36 referatów.

Prelegenci omawiali źródła archiwalne do badania historii ośrodków miejskich od czasów starożytnych po współczesne, a także prezentowali życie codzienne mieszkańców miast, nawiązując niejednokrotnie do ich kooperacji z otaczającymi je terenami wiejskimi. Zastanawiali się również nad edukacyjnym potencjałem źródeł dotyczących miast i ich mieszkańców oraz możliwościami wykorzystania ich podczas codziennej pracy w szkole.

Konferencja odbywała się w Centralnym Przystanku Historia im. Lecha Kaczyńskiego, ul. Marszałkowska 107 (pierwszy dzień obrad), oraz w siedzibie Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, ul. Świętojerska 9 (drugi dzień obrad). Podobnie jak w latach

poprzednich istniała możliwość uczestnictwa w obradach online za pośrednictwem platformy Microsoft Teams.

Program konferencji

23 września (wtorek), Centralny Przystanek Historia IPN (ul. Marszałkowska 107)

9.00-9.30 – Rejestracja uczestników konferencji

9.30-10.15 – Otwarcie konferencji

- PANEL 1: Miasto i jego mieszkańcy w źródłach archiwalnych
 - 10.15-10.35 – Czy antyczna polis była miastem-państwem? – prof. dr hab. Ryszard Kulesza (Uniwersytet Warszawski Wydział Historii)
 - 10.35-10.55 – Chłop w mieście. O relacjach międzystanowych w miastach późnośredniowiecznego Królestwa Polskiego – prof. dr hab. Agnieszka Bartoszewicz (Uniwersytet Warszawski Wydział Historii)
 - 10.55-11.15 – Zwyczaj wypraszania od kary śmierci w polskim mieście przedrozbiorowym – dr Łukasz Truściński (badacz niezależny)
 - 11.15-11.30 – Wpływ mieszczań na wielowyznaniowy charakter wielkopolskich miast w XVI i XVII w. – dr Joanna Napierała (Oddziałowe Archiwum IPN w Poznaniu)

- Przerwa (15 minut)
 - 11.45-12.00 – Działalność zawodowa opolan od XV do pierwszej połowy XIX w. na przykładzie akt miejskich i cechowych – mgr Barbara Sypko (Archiwum Państwowe w Opolu)
 - 12.00-12.15 – Świadomość ekonomiczna i tożsamościowa warszawskiego mieszczaństwa XVII w. na przykładzie rodziny rajców Witthoffów – mgr Anna Wajs (Archiwum Państwowe w Warszawie)
 - 12.15-12.30 – Warszawa i jej mieszkańcy w czasie powstania kościuszkowskiego 1794 r. – mgr Urszula Kacperczyk (Archiwum Główne Akt Dawnych)
 - 12.30-12.45 – Rozwój i degradacja miast jako następstwo rozbiorów Rzeczypospolitej.
 - Przypadek Łukowa, Siedlec i Węgrowa – mgr Witold Bobryk (Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy w Białymstoku, IV Liceum Ogólnokształcące im. hetmana Stanisława Żółkiewskiego w Siedlcach)
 - 12.45-13.00 – Epidemie i klęski żywiołowe w Warszawie w latach 1830-1855 – mgr Magdalena Masłowska (Archiwum Państwowe w Warszawie)
 - 13.00-13.15 – Wisła w życiu Warszawy w świetle materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Warszawie – mgr Marta Jaszczyńska (Archiwum Państwowe w Warszawie)
 - 13.15-13.35 – Dyskusja

- Przerwa (40 minut)
- PANEL 2: Źródła archiwalne do historii miast
 - 14.15-14.30 – Królewskie przywileje Zwolenia – dzieje zbioru i jego wartość źródłowa – dr

Mariusz Kozdrach (Muzeum Regionalne w Zwoleń)

- 14.30-14. 45 - „Zwoleń w dokumencie” – źródła do dziejów miasta w repozytorium on-line. Z doświadczeń Muzeum Regionalnego w Zwoleń w wykorzystaniu narzędzi internetowych do udostępniania i popularyzacji historii miasta poprzez źródła archiwalne – dr Katarzyna Madejska (Muzeum Regionalne w Zwoleń)
- 14. 45-15.00 - Dokumenty cechów m.st. Warszawy jako źródła archiwalne – dr Rafał Radziwonka (Muzeum Warszawy)
- 15.00-15.15 - Skomplikowane losy dziedzictwa archiwalnego miast podlaskich XVI-XX w. na przykładzie Wasilkowa – mgr Przemysław Czyżewski (Oddziałowe Archiwum IPN w Białymstoku)

● Przerwa (15 minut)

- 15.30-15.45 - W małym kinie... Wybrane źródła archiwalne z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach dotyczące kin w miastach i miasteczkach województwa kieleckiego w latach 1918-1939 – mgr Paulina Kaleta, mgr Łukasz Guldon (Archiwum Państwowe w Kielcach)
- 15.45-16.00 - „Genius loci” sztuki i artystów: Kazimierz Dolny w zasobie Archiwum Akt Nowych w Warszawie – dr Leszek S. Zakrzewski (Archiwum Akt Nowych)
- 16.00-16.15 - Źródła do dziejów miast na ziemiach odzyskanych w okresie po 1945 roku w zasobie Archiwum Akt Nowych na przykładzie Szczecinka – dr Adam Grzegorz Dąbrowski (Archiwum Akt Nowych)
- 16.15 - Dyskusja

24 września (środa), Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie, (ul. Świętojerska 9)

● PANEL 3: Edukacyjny potencjał źródeł dotyczących miasta i jego mieszkańców oraz projektów na nich opartych

- 9.00-9.15 - Miasto i jego mieszkańcy w arkuszach maturalnych z historii – Włodzimierz K. Kowalczyk (Centralna Komisja Egzaminacyjna w Warszawie)
- 9.15-9.30 - Miasto jako świadek dziejów. Obraz przemian urbanistycznych i społecznych od polis do megalopolis w dydaktyce historii – mgr Małgorzata Glinka (Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie)
- 9.30-9.45 - Miasta jako sceny wielkiej historii. Jak przedstawiano Warszawę, Budapeszt i Pragę w sowieckich i rosyjskich podręcznikach historii (1945-2023) – mgr Maria Żukowska (doktorantka Szkoły Doktorskiej Uniwersytet w Białymstoku, nauczyciel historii w LOCSM w Białymstoku)
- 9.45-10.00 - „Od dokumentów do edukacji – wykorzystanie archiwaliów w poznawaniu historii Żyrardowa i warszawskiego Ursusa” – mgr Daniel Siemiński (Niepubliczna Szkoła Podstawowa Pitagoras w Ruścu)

● Przerwa (15 minut)

- 10.15-10.30 - Walory edukacyjne pieczęci miejskich i ich symboliki – Weronika Konkiewska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

- 10.30-10.45 - Obraz miasta i jego mieszkańców na karcie pocztowej - edukacyjny potencjał źródeł ikonograficznych - mgr Mariusz Orczykowski (Archiwum Akt Nowych)
- 10.45-11.00 - Opole i jego mieszkańcy w obiektywie fotografa i reportera Jerzego Stemplewskiego - mgr Justyna Sowińska (Archiwum Państwowe w Opolu)
- 11.00-11.15 - Historia Warszawy w studenckim obiektywie. Dydaktyka narzędzi cyfrowych w formie projektowej - dr Hanna Rajfura (Uniwersytet Warszawski Wydział Historii)
- 11.15-11.35 - Dyskusja
- Przerwa (15 minut)
- PANEL 4: Miasto i jego mieszkańcy w źródłach archiwalnych
- 11.50-12.05 - Stan sanitarny Płocka w świetle prasy regionalnej w latach 1865-1918 - dr Marta Milewska (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Warszawie, Akademia Finansów i Biznesu Vistula w Warszawie)
- 12.05-12.20 - „O wyglądaniu wschodniego miasta” - refleksje o życiu i wyglądzie miast Bliskiego Wschodu według zapisków podróżnych Zdzisława Tarnowskiego z 1891 r. - mgr Grażyna Spyrka (Archiwum Narodowe w Krakowie)
- 12.20-12.35 - Otwock - uzdrowisko - leśna stacja klimatyczna do 1939 r. - mgr Irena Mackiewicz (Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Otwocku)
- 12.35-12.50 - Ciemna strona miasta - kryminalna Częstochowa w przededniu wybuchu drugiej wojny światowej - mgr Ewa Dubaj (Archiwum Państwowe w Częstochowie)
- 12.50-13.05 - Sny o city. Obraz nowoczesnego miasta w polskim filmie fabularnym z lat 1929-1939 - dr Emilia Dziewiecka (badaczka niezależna)
- 13.05-13.20 - „Warszawski spichlerz” - rola ogródków działkowych w wyżywieniu mieszkańców stolicy w latach okupacji niemieckiej (1939-1945) - mgr Rafał Borkowski (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Warszawie)
- Przerwa (40 minut)
- 14.00-14.15 - Okupowana Warszawa i jej mieszkańcy we wspomnieniach Ferdynanda Goetla) - mgr Arkadiusz Serwa (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Warszawie)
- 14.15-14.30 - Miasto, które przeżyło własną śmierć. Obraz Warszawy w relacjach dostępnych na portalu „Zapisy Terroru” - mgr Karol Kalinowski (Instytut Pileckiego)
- 14.30-14.45 - Historia powstania warszawskich tablic i monolitów Karola Tchorka - mgr Paweł Zielony (Archiwum IPN)
- 14.45-15.00 - W mieście boso jakoś nie wypadało. Wyobrażenie miasta w pamiątkach kobiet wiejskich z lat 70. XX w. w PRL - mgr Karolina Siewak (Instytut Historii PAN)
- 15.00-15.15 - Plac Defilad w Warszawie jako przestrzeń publiczna - mgr Maciej Aleksiejuk (Archiwum Państwowe w Warszawie)
- 15.15-15.30 - Miasto na styku kultur - ślady dawnej wielokulturowości w przestrzeni miejskiej Konina - mgr Lena Kasprzak (badaczka niezależna)
- 15.30-15.50 - Dyskusja

Cykl „Educare necesse est...” to realizowany od 2016 r. wspólny projekt Archiwum IPN, Archiwum Państwowego w Warszawie, Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego, Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz (od 2019 r.) Archiwum Głównego Akt Dawnych.

Konferencje mają na celu zapoznanie środowiska nauczycieli i edukatorów z zasobami i edukacyjną ofertą archiwów oraz zachęcenie do jak najszerzego korzystania ze źródeł historycznych w ramach zajęć szkolnych. Spotkania są okazją do zaprezentowania interesujących

dokumentów oraz do wymiany doświadczeń w zakresie działań popularyzatorskich i form edukacyjnych realizowanych w archiwach i wykorzystywanych w praktyce szkolnej.

Dotychczas odbyło się osiem sesji:

- „Educare necesse est... – Ale jak i dlaczego?” (Warszawa, 2016 r.),
- „Educare necesse est... – Powrót do źródeł” (Warszawa, 2017 r.),
- „Educare necesse est... – Patriotyzm jako wartość w edukacji publicznej” (Warszawa, 2018 r.),
- „Educare necesse est... – Dziedzictwo pamięci” (Warszawa, 2019 r.),
- „Educare necesse est... – Rzeczpospolita małych ojczyzn” (Warszawa, 2021 r. – online),
- „Educare necesse est... – My wśród obcych, obcy wśród nas od średniowiecza do końca XX w. (Warszawa, 2022 r.),
- „Educare necesse est... – Kobieta w społeczeństwie od średniowiecza do końca XX w. (Warszawa, 2023 r.),
- „Educare necesse est... – Życie codzienne w dokumencie, historiografii i dydaktyce od średniowiecza do końca XX w.” (Warszawa, 2024 r.).

Teksty referatów publikowane są corocznie w wydawnictwie pokonferencyjnym „Educare necesse est...” pod red. dr Violetty Urbaniak (APW).

[Zobacz publikacje pokonferencyjne](#)

Pliki do pobrania

[Informacja o konferencji „Educare necesse est... – Od polis do megalopolis. Miasto i jego mieszkańcy w dokumencie, historiografii i dydaktyce od starożytności do końca XX w.” – Warszawa, 23-24 września 2025 \(pdf, 544.29 KB\)](#)

[Formularz zgłoszenia referatu \(pdf, 579.69 KB\)](#)

[Formularz zgłoszenia referatu \(docx, 127.25 KB\)](#)

[Program IX ogólnopolskiej konferencji Archiwistów i Historyków „Educare necesse est... – Od polis do megalopolis. Miasto i jego mieszkańcy w dokumencie, historiografii i dydaktyce od starożytności do końca XX w.” \(pdf, 295.11 KB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Warszawa

Centrala

Relacja